

Čovek za koga ne postoji nemoguće

Istoriju filma ispisali su mnogi ali Menahem Golan je istorija za sebe: zašao u devetu deceniju, ove godine konačno je stigao i na duplo mlađi FEST. Gledam pred sobom tog čoveka koji je toliko toga stvorio i promenio u celuloidnom svetu, osećam kako mi i zbog toga i zbog njegovih godina strahopoštovanje boji glas, a on mi steže ruku sa obe svoje, uz lagani naklon. Odmah mi je jasno da će biti sjajan sagovornik, jer ne troši vreme na bespotrebna, kurtoazna pitanja i odgovore

---

FOTO: NENAD PETROVIĆ

Zlatni pečat za Golana

Jugoslovenska kinoteka dodelila je Golanu Zlatni pečat, svoje najveće priznanje, i priredila mini retrospektivu njegovih filmova. Od onih koje je režirao, beogradska publika je imala prilike da vidi: Gangster Lepke (1975) sa Toni Kertisom u glavnoj ulozi i Obarač (1987) sa Silvesterom Staloneom, a od onih koje je potpisao kao producent prikazani su: Bolero (1984) Džona Dereka, Mata Hari (1985) Kertisa Haringtona i Manifesto (1988) Dušana Makavejeva.

RAZGOVARALA: ALEKSANDRA AJDANIĆ

Prvi put je sada na FEST-u. Kako to da nije ranije dolazio? Polako uzdiše, jedva primetno sleže ramenima, i uz polusmešak odmahuje rukom – "ahhh...život, filmovi, filmovi, filmovi". Ali dodaje da voli festivale, jer festivali uče ljude da vole filmove, a filmovi su njegova najveća ljubav. I to kaže tako finalno, sa toliko snage i entuzijazma istovremeno, da mi se u jednom trenutku učinilo da i nema smisla pitati ga bilo šta o filmu. Kako pitati čoveka koji ima takvu ljubav, sa njom i za nju živi, i diše toliko decenije, da vam tu ljubav opiše?! Kažem mu i to, a on kaže da toliko voli film da uvek ima o čemu da priča. I istovremeno se još udobnije zavaljuje u fotelju.

Podsećam ga na jedan vic koji odavno kruži filmskim svetom. Steven Spielberg je stigao do vrata raja i odmah pitao svetog Petra da nije Menahem Golan slučajno unutra. Nakon što mu je objašnjeno da Golanovo vreme još nije došlo, Spielberg je bezbrižno ušetao, a onda na nebeskom tronu video nekoga kako manijački izdaje komande – "to je za Dastina Hofmana", "zovi mi Kopolu", "kupi taj studio", "angažuj Džoan Kolins"... Spielberg je istrčao glavom bez obzira i upitao svetog Petra: "Zar mi niste rekli da Golan nije ovde?!", na šta je svetac uzvratilo – "To nije Golan. To je Bog, samo je umislio da je Menahem Golan".

Kao i u svakoj, i u ovoj šali ima bar pola istine. Činjenica je da bi se samo od Golanove biografije moglo napraviti bar dvadesetak filmova. A on je zapravo skroman čovek za koga nikada nije postojala nikakva prepreka – ni finansijska, ni geografska, ni politička kada je u pitanju film. Još kao klinac, odrastajući u Izraelu, znao je šta su mu prioriteta. Izbačen je iz škole, jer je otišao na premijeru Čaplinovog Velikog diktatora, uprkos zabrani odlaska u bioskop koju je nastavnica izrekla celom razredu zbog nekog nestašluka. Više od dve nedelje bilo je potrebno njegovom ocu da namoli da Menahema vrate u školu.

NEMOGUĆE NE POSTOJI

Za njega ništa nikada nije nemoguće kada je film u pitanju! Snaga kojom u to Golan veruje prosto je zarazna. Početkom šezdesetih, kada je volonterski pomagao Rodžeru Kormanu na filmu o trkama u Monte Karlu, tom snagom je jedne nedeljne noći, sa dve tri reči francuskog, uverio policajce, koji su držali pištolje uperene u njega, da nema nameru da pokrade zatvorenu cvečaru oko koje je obigravao, da je za film koji se snima hitno potreban lovorov venac...policajci su ga odvezli u brda iznad grada, do kuće vlasnika cvečare, sa kojim je Golan onda cele noći sedeo i pleo venac. Sledećeg

jutra, režiser je proročanski objavio ekipi filma da će od tog mladog čoveka biti veliki producent. "Tada sam naučio prvu i jedinu lekciju o tome šta znači biti producent. On ne sme da kaže NE. On mora da nabavi sve, apsolutno sve, što je potrebno za film, što je potrebno reditelju", objašnjava naš sagovornik kome je upravo ispunjavanje takvih izazova donelo strahopoštovanje u svetu filma.

Bila je to 1963. godina. Golanova velika ljubav je konačno počela da dobija realne obrise. Imao je za sobom završenu pozorišnu školu u Londonu i filmsku školu u Njujorku, u koji se već preselio sa porodicom. Imao je u glavi priču za film koji je hteo sam da snimi, crno-beli film, na hebrejskom. Poverio je to Kormanu jedne večeri dok su sedeli u Monte Karlu, a ovaj mu je rekao da će mu dati 300.000 dolara i da će otkupiti njegov film za distribuciju u Americi. Te večeri sa njima je sedeo još jedan od mladih potčrkala na filmu, koji se zapanjio što Korman baca pare na crno-beli film na hebrejskom, i ponudio da on smisli neku bolju priču za američko tržište. "Cele noći je on u hotelskoj sobi do moje kuca na mašini, i ujutru je dao Kormanu svoju priču...Tako je Frensis Ford Kopola snimio svoj prvi film – Dementia 13! A ja sam otišao u Izrael i tamo snimio svoj prvi film, El Dorado", priseća se Golan

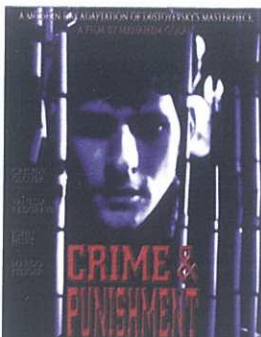

Sledeći projekt

Golan ne prestaje da radi. Dovršava pripreme za film koji će snimati ovog leta. Otkriva nam da je reč o priči o Golemu, legendi koja datira iz Praga iz 16. veka, kada su tamošnji Jevreji bili izloženi pogromu. Po Kabali, Golem je bio div napravljen od gline sa obala Vltave, kome je praški rabin čarobnim hebrejskim rečima udahnuo život. Njegov zadatak bio je da štiti Jevreje. Ali, stvari su se otele kontroli...Puno je verzija o Golemu, ali Golan će se držati Kabale. I svog večnog obrasca - da dobro na kraju mora da pobeđi.

Susret na Festu: Menahem Golan i novinarka ArhArt-a

Filmska ostvarenja izraelskog producenta i režisera

kaže da je sa Kopolom i danas prijatelj, ali da ga uvek kada se sretnu podseti da je lopov i da mu je ukrao 300.000 dolara.

Od te 1963, Golan je počeo da snima film za filmom i da udara temelje izraelskoj filmskoj industriji, iako je živeo u SAD. Sledeće godine na ekrane je stigao njegov Sallah, prvi izraelski film ikada nominovan za Oskara, a iza filma je stajala producentska kuća "Noah", koju su osnovali sam Golan i njegov rođak Joram Globus, a koja je do 1979. snimila 49 filmova.

Šta se promenilo u filmskom svetu, u trendovima, u Golanovom poimanju filma od tih ranih šezdesetih?

- Naizgled se mnogo toga promenilo, ali zapravo nije se promenilo ništa kada je film u pitanju – ljudi i dalje od filma traže zabavu, da im pokrene emocije. To je tajna koju Amerikanci znaju, i njihovi filmovi se prodaju u celom svetu jer se oduvek drže jednostavne priče koja ima početak, sredinu i kraj, u kojoj se bore dobro i zlo, i dobro uvek pobeđuje. Setite se koliko su kaubojskih filmova oni snimili, a svi smo ih gledali. U filmu dobro mora da pobeđi – to ljudi vole. To je američki slogan, i američki sistem: ako je drama onda morate da imate maramicu uza sebe, ako je komedija morate se smeјati naglas. Ne sme da vam bude dosadno dok

gledate film. To je suština filma, i to se nije promenilo, kaže Golan koji iza sebe ima oko 80 režiranih i više od 250 filmova koje je potpisao kao producent.

ZABAVA PRE SVEGA

- Film je priča. U fokusu je pozitivna poruka, pozitivno osećanje. To prodaje film. Zato su pred blagajnama za američke filmove dugi redovi. Evropski film je drugačiji - više umetnički, odražava intelektualne, filofske ideje reditelja, svetu želi da pošalje neku bitnu poruku. Zato evropski filmovi ne obilaze svet dok američki stižu svuda, kaže Golan.

Kako to da je francuski film Artist (Umetnik) dobio ovogodišnjeg Oskara kao najbolje filmsko ostvarenje, i to u epicentru američke filmske industrije?

- Artist je ipak prilično zabavan film, podseća na stare filmove, na eru nemog filma... Ali mislim da to nije bio najbolji film među nominovanim za Oskara ove godine. Ja ne bih glasao za njega. Možda je dobio Oskara zbog svoje originalnosti. Siguran sam da postoji neki drugi film, možda jači, bolji, kaže Golan, mada ne otkriva da li, i na koji konkretno misli. Pitam ga da nije možda i Holivud malo zasićen samim sobom, pa ga je ponela nostalgija. "Možda je zaista u pitanju nostalgija. Ljudi koji odlučuju o

dodeli Oskara, njima je sedamdeset, osamdeset godina...Možda su zaista bili nostalgični gledajući taj francuski film", kaže njihov ispisnik.

Iako uporno ponavlja da obožava američki film, i da želi da pravi samo filmove kojima će zabaviti ljude, u kojima će im ponuditi neki bolji svet u kome bi i oni i on želeli da žive - Golan se rado priseća vremena u kome je, sa producentskom kućom "Kenon" prodrmao filmski svet. Sredinom osamdesetih "Kenon" je napravio za godinu dana više filmova nego svi holivudski studiji skupa. Isprobavao je akcione trendove, zarađivao na njima milione, a zatim ih ulagao u umetničke filmove ili filmove koje niko drugi nije hteo da finansira. Među onima kojima je Golan pomogao su Kasavetes, Godar, Altman, Končalovski, Zafereli, Lina Vertmuler...i konačno Fons Rademakers, čiji je Napad doneo Golanu Oskara za najbolji strani film 1986. godine. Prvio je zvezde i od režisera, od glumaca, doveo je na veliko platno Šeron Stoun, Žan Klod van Dama, između ostalih. Van Dama je upoznao kao kelnera koji je napravio akrobaciju za Golanovim stolom u restoranu, ne prosvišti ni kap iz dva tanjira supe koje je držao u rukama. Napravili su četiri hit filma skupa, dok nisu došli ljudi iz Universal studija, i za silne milione odveli Van Dama. "Mi nismo hteli da dajemo toliko para da ga zadržimo", dodaje Golan, i kaže da nikad nije pogrešio, osim jednom!

**Ja ne bih glasao da
Artist dobije Oskara,
nije bio najbolji među
nominovanimima, to je
ipak samo zabavno delo,
koje podseća na eru
nemog filma. Možda je
dobio Oskara zbog svoje
originalnosti**

ŠVARCENEGER JE MOJ NAJVEĆI PROMAŠAJ

Bila je to najveća greška njegove karijere, i čini se da ni danas ne može sa njom da se pomiri. Kaže da je jednom kod njega u Tel Aviv došao mlad čovek, pobednik takmičenja za Mister univerzum, govorio je samo nemački, i zatražio je od Golana da snimi film sa njim u glavnoj ulozi jer će postati velika zvezda. "On nije imao ništa osim mišića, predložio sam mu da ode u SAD, da dve godine ne radi ništa nego samo da uči engleski, da promeni to svoje teško prezime, i da posle toga može da proba u Holivudu... Tri godine kasnije, na jednoj žurci u Kanu, neko me je pozvao. Stajao je u zagrljaju sa tri devojke, i rekao mi je: 'Vidite, još nisam naučio engleski, nisam promenio ni prezime, ali sam najveća zvezda na svetu'. I već je bio. Arnold Švarceneger. Sa njim sam mogao da zaradim milione, ali jednostavno za njega nisam imao osećaj."

VAŽNO JE IMATI OSEĆAJ

Sve je počelo 1982. "Tada su kineski karate filmovi bili popularni, pa me je zainteresovalo šta još ima zanimljivo u tom delu sveta, i tako sam našao informacije o nindža kulturi. Nindže su zapravo bili učeni ljudi u Japanu koji su se borili protiv feudalne vlasti specifičnim metodama, razvijajući šesto čulo. Bio sam fasciniran, i od toga napravio priču. Nindže su zapravo simboli pobede dobra nad zlim, zaštitnici običnog naroda". I eto nas opet na Golanovoj mantri – filmu su potrebni zao momak i heroj koji na kraju pobeđuje. A pošto je najbolje, zbog tržišta i profita, kada je heroj Amerikanac, već drugi nastavak nindža serijala bio je Američki nindža. Usledili su i ostali, i doneli ogroman profit. Novac je dolazio, ali Golan nije sedeo na njemu. Rizikovao je, eksperimentisao, ulagao u svoje i tuđe ideje – nešto se isplatilo, nešto nije. Iz tog vremena, ostala je i njegova krilatica "da bi se osećao kao kriminalac ako bi pravio jedan film od 30 miliona dolara, kada za te pare može da napravi 30 filmova za jedan milion dolara". Zbog toga su ga mnogi kritikovali - da je žrtvovao kvalitet kvantitetu, ali on samo odmahuje glavom. "Važan je osećaj!"

Biografija

Poljskog porekla, rođen kao Menahem Globus 1929. u Izraelu, najpre je bio pilot u Izraelskoj vojsci, kada je, iz patriotskih razloga, i promenio prezime u Golan. Film mu je bio sudbina, pa je najpre u ranim dvadesetim pohađao pozorišnu školu u Londonu, a u 30. godini se sa porodicom preselio u Njujork, gde je studirao film. Svoj prvenac, El Dorado, snimio je 1963. u Izraelu. Naredne godine, za drugi film, Sallah, nominovan je za Oskara i Zlatni globus. Tako počinje lista od oko 400 filmova koje je ili režirao (više od 80) ili producirao.

DOBITNIK OSKARA

Sedam puta je nominovan za Oskara, između ostalih sa filmom Pomahnitali voz (1985) Končalovskog, a osvojio ga je, kao i Zlatni globus, za film Napad 1987. godine, u kategoriji najboljeg stranog filma. Nisu ga mimoišle brojne nagrade na festivalima u Kanu, Berlinu, Veneciji... Proslavio se serijalom filmova o "nindžama", a producirao je i blokbastere poput Gospodara svemira, Supermena 4, Kapetana Amerika...

Pionir je izraelskog filma - Sallah, Kazablan, Operation Thunderbolt, Lemon Popsicle... Ovaj poslednji (1978), doživeo je veliki uspeh.

FILMSKA IMPERIJA

"Kenon", producencka kuća (1979 -1989), proslavila ga je na međunarodnoj sceni. On i Jarom Globus napravili su malu imperiju, a zbog niskobudžetnih filmova koje su snimali, Holivud ih nazvao Go-Go dečacima. Zarađivali su i gubili milione dolara, otkrivali reditelje i glumce, dok ih gubici, loše investicije i problem finansijera, nisu predali istoriji. Iz ovog perioda ostali su neki sada kulturni Golanovi akcioni filmovi poput Delta Force - jedan od mnogih koje je uradio sa Čak Norisom; Na Vrh, a onda i Kobra sa Silvesterom Staloneom.

SINDIKALNI BORAC

U Holivudu je sa sindikatima izborio prava za nezavisine filmske radnike (nasuprot megalomanskim studijima) nakon čega je tzv. independent film doživeo procvat i prerastao gotovo u žanr.

Kada su bioskopi postali manje interesantni, u hodu se prešaltovao na razvoj kućnog video tržišta. Istovremeno je kupovao lance starih praznih bioskopskih sala po Evropi, modernizovao ih, i otvorio prve multipleks bioskope u Engleskoj, Italiji... Ⓐ